

Тетяна Бикова

НОВІ ЗДОБУТКИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

Рецензія на покажчик: «Сучасний погляд на літературу. Науковий збірник : бібліографічний покажчик (1999–2009) / авт. проекту та передм. С. Кіраль, редак. текст. англомовн. анот. А. Швідченко / Сидір Кіраль. – К. – Ніжин, 2014. – 272 с.

У сучасному українському літературознавстві налічується небагато дослідницьких праць, які за своєю структурою становлять інформативне зібрання наукових результатів розвитку літературознавчої науки протягом певного періоду. Бібліографічний покажчик «Сучасний погляд на літературу. Науковий збірник (1999–2009)», який вийшов 2014 року, належить саме до таких видань: у ньому зібрано й доскіпливо систематизовано перелік усіх літературознавчих здобутків науковців у галузі літературознавства, які впродовж 1999–2009 років публікували результати своїх пошуків на сторінках цього наукового збірника. Автор цього проекту й укладач – доктор філологічних наук, професор кафедри української, англійської і латинської мов імені М. Драй-Хмари Національного університету біоресурсів і природокористування України Сидір Степанович Кіраль, один із фундаторів видання, відповідальний секретар (згодом заступник відповідального редактора) із 2003 року, учений, який вагому частку свого наукового життя віддав видавничій справі.

Варто наголосити, що українське бібліографознавство за останні роки стало об'єктом пильної уваги науковців. Вийшли у світ не лише ґрунтовні теоретичні праці, а й важливі бібліографічні видання. Відомо, що розвиток бібліографії відбувався у тісному зв'язку з наукою, культурою, новітніми технологіями. Водночас бібліографія завжди активно впливала на формування наукових шкіл, розвиток системи документальних комунікацій, зокрема на становлення різного роду пошукових систем. На жаль, до бібліографії як науки в широких колах існує дещо спрощений підхід, спричинений недостатньою обізнаністю зі специфікою роботи в цій галузі, недооцінкою тої колосальної праці, яку доводиться вкладати при підготовці різного роду бібліографічних видань. Пригадується одне з інтерв'ю відомого українського літературознавця, академіка Віталія Дончика, який на запитання кореспондента газети «Літературна Україна», з чого починається його робота над новою темою, однозначно і слушно відповів –

із підготовки бібліографічної міні-картотеки. Бо й справді, вона, картотека, є гарантом того, що предмет наукової розвідки буде вивчено ґрунтовно.

Пропонований покажчик становить собою зібрання найповнішої інформації про історію видання збірника за десять років його існування (всього охоплено укладачем 12 випусків). При підготовці цього видання укладач С. Кіраль спирався на два основні принципи – систематичний і хронологічний, і зумів логічно впорядкувати весь науковий інформативний діапазон у простому форматі. Завдяки цьому читач має змогу якнайшвидше відшукати необхідну йому інформацію відповідно до поданих рубрикацій: історія видання збірника, склад його редколегії, анотований українською та англійською мовами алфавітно-хронологічний покажчик статей із зазначенням сторінок кожного випуску; алфавітний покажчик назв статей та їхніх авторів з указівкою року, номера випуску та його сторінок; алфавітний покажчик назв статей з указівкою автора, року й номера випуску, а також сторінок; покажчик статей за персоналіями письменників із відповідним бібліографічним описом; покажчик змісту кожного випуску збірника; покажчик дисертацій, захищених авторами статей; покажчики назв художніх творів (з-поміж них іншомовних) і власних назв (охоплюють тексти анотацій та назви статей і дисертацій); зведений іменний покажчик; список установ, бібліотек та вищих закладів освіти України, куди надсилався збірник.

Варто відзначити кількісний діапазон статей різної тематики, які було вміщено на сторінках збірника – це 262 праці загальною кількістю 197 обліково-видавничих аркушів. Серед основного темарію збірника упорядник із позиції досконалого бібліографа фіксує новаторські дослідження про творчість як загальновідомих українських та зарубіжних письменників, так і малознаних, «призабутих» або репресованих за комуністичного режиму, наприклад, Віри Вовк, Михайла Драй-Хмари, Трохима Зінківського, Надії Кибальчич, Олекси Кобця, Мусія Коно-

ненка, Юрія Косача, Оксани Лятуринської, Володимира Леонтовича, Тодося Осьмачки, Євгена Плужника, Григора Тютюнника, Миколи Чернявського, Гео Шкурупія та ін. Тож маємо всеохопний погляд літературознавця-бібліографа, якому важливе кожне літературне, літературознавче явище, кожен науковий факт, без чого загальна картина літературознавчого життя періоду 1999 – 2009 років не може бути повною.

Рецензована праця знайомить читача зі змістом студій із проблем народної творчості, текстології, теорії літератури, компаративістики, зарубіжної літератури тощо. Така широка наукознавча палітра статей сприяє численним авторським реінтерпретаціям давньої, класичної літератури, аналізу суперечливих мистецьких явищ ХХ століття тощо. Окремо в покажчику згадуються наукові праці, які містять матеріали, невідомі широкому загалу, архівні джерела. Цьому аспекту наукових пошуків у збірнику «Сучасний погляд на літературу» була присвячена окрема рубрика «Публікації», де вперше в науковий обіг було введено з відповідними коментарями автобіографію Т. Зінківського, листи Н. Кибальчич до І. Франка та інші матеріали.

На особливу увагу в цьому виданні заслуговує розділ «Покажчик дисертацій, захищених авторами статей». Основна його мета – ознайомити науковців (сучасних і майбутніх) із результатами наукових здобутків авторів статей, які друкувалися в збірнику «Сучасний погляд на літературу». Із цього розділу можна дізнатися про теми захищених докторських і кандидатських дисертацій авторів, рік та місце захисту, прізвища опонентів дисертаційних досліджень. Кількість дисертацій і спеціальностей, які згадуються в розділі, вражає: 27 докторських та 72 кандидатські дисертації, написані за спеціальностями 10.01.01 – українська література; 10.01.04 – література зарубіжних країн; 10.01.05 – порівняльне літературознавство; 10.01.06 – теорія літератури; 10.01.07 – фольклористика; 10.01.09 – літературне джерелознавство і текстологія; 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська література). Спостережливому читачеві цікаво буде дізнатися про ареал поширення збірника, який охоплює науковців не лише з України (Бердянськ, Вінниця, Глухів, Дрогобич, Ізмаїл, Івано-Франківськ, Київ, Костянтинівка, Львів, Луганськ, Луцьк, Миколаїв, Ніжин, Суми, Тернопіль, Ужгород, Чернівці та ін.), а й із Польщі та Хорватії.

Попри інформативну важливість цього матеріалу, цей розділ чітко підсумовує відомості про кінцеві творчі результати авторів, що свідчить про практичну реалізацію й визнання в на-

уковому світі тих пошукових векторів, які були закладені в літературознавчих студіях збірника «Сучасний погляд на літературу».

Розділи «Покажчик назв художніх творів» та «Покажчик іншомовних назв художніх творів» містять цінну інформацію для науковців про твори, які проаналізовано авторами в статтях збірника, або які згадуються на сторінках покажчика. Таке розташування назв сприяє їх систематизації та логічно «вписується» в контекст покажчика.

«Сучасний літературознавчий тезаурус: контексти, терміни» як складник збірника знайомить дослідників з уживаною термінологічною базою науковців, які надсилали свої статті до збірника «Сучасний погляд на літературу». Перелік великої кількості сторінок, де згадуються ці контексти чи терміни, свідчить про наявність спільного літературознавчого теоретичного підґрунтя в опрацюванні історичної доби, індивідуальних літературних явищ, процесів, постатей, художніх особливостей творів, їхніх мовностилістичних ознак тощо (наприклад, численні згадки стосуються філософських, культурологічних і літературознавчих понять «аспект», «біографічний роман», «герой», «дискурс», «доба», «інтерпретація», «концепція», «контекст», «мотив», «образна система», «персонаж», «роман», «щоденники» та ін.). Водночас цей розділ спрямовує до нових наукових пошуків і зацікавлень, адже інколи містить і таку суто авторську термінологію, невживану в наукових текстах інших дослідників (наприклад, «автентична характеристика», «гносеологічна основа світогляду», «дискурс канону», «етологічна реалістична повість», «інваріант», «когерентно-смісловий рівень», «маргінальні записи», «мотив-ідея», «образ-модель», «п'єсаміф»). І саме вміщений сучасний літературознавчий тезаурус у покажчику стане в пригоді як перша сходинка творчого пошуку і зародження наукових дискусій щодо нового термінологічного теоретико-літературного апарату.

Видання цінне й тим, що в ньому вміщено різноманітну інформацію, яка знадобиться користувачам не лише наукової бібліотеки (нам відомо, що С. Кіраль надіслав свою працю, видану за власні кошти, в усі обласні та вишівські бібліотеки України. – Т. Б.), адже інформація про всі його 12 випусків та розкриття їхнього змісту, особливо анотований алфавітно-хронологічний покажчик статей, стане цінним джерелом інформації з проблем зарубіжної літератури, народної творчості, теорії літератури, компаративістики й зорієнтує користувачів бібліотеки в пошуку необхідної їм інформації.

Наостанок хотілося б додати, що ця праця є виявом творчої сумлінності літературознав-

ця-бібліографа, сучасного «літописця» подій наукового літературознавчого життя періоду 1999–2009 рр. у межах збірника «Сучасний погляд на літературу». Рецензований бібліографічний показник є свідченням розуміння упорядником взаємозв'язку всіх рівнів наукового літературознавчого життя, враховуючи кожен окремий факт, згадку про конкретну наукову

студію, розвідку, рецензію, передрук архівних матеріалів тощо. Отже, маємо бездоганну чітко структуровану й логічно впорядковану бібліографію наукових матеріалів, яка дає безцінну допомогу в галузі історії й теорії літератури, компаративістики тощо молодим і знаним дослідникам українського письменства, викладачам, студентам вищих закладів освіти України.

Олексій Неживий

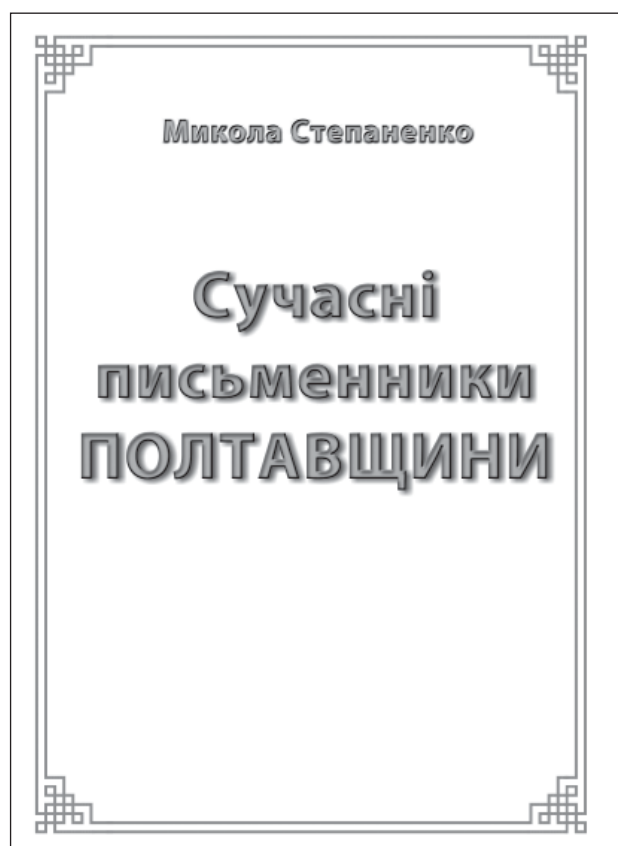
СЛОВНИКАРСТВО ПОЛТАВЩИНИ ЗБАГАТИЛОСЯ

Рецензія на книги: Степаненко М. Сучасні письменники Полтавщини : довідник / Микола Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 90 с. ;
Степаненко М. І. Мовознавча Полтавщина : довідник / М. І. Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 568 с.

Хоча сам автор, а це знаний в Україні науковець і письменник, просвітянин, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Микола Степаненко, визначає свої нові книжки як довідники, однак насправді до читача прийшли справжні словники енциклопедичного спрямування.

У передньому слові до першого – «Сучасні письменники Полтавщини» – автор засвідчує напрочуд багаті літературні традиції Полтавського краю, називаючи найбільш вагомими літературні події, що знайшли своє відображення в численних виданнях: збірниках, альманахах, антологіях, часописах. Серед імен краєзнавців – дослідники історії літературно-мистецького життя: Анатолій Дяченко, Петро Ротач, Борис Левін, Микола Костенко, Юрій Дмитренко, Віра Мелешко, Галина Білик. Про вичерпність цього видання свідчать розповіді про всіх (а їх уже сорок один) сучасних літераторів Полтавщини – членів обласної організації Національної спілки письменників України. До того ж складниками словникових статей чи гасел є біографічні відомості про кожного з письменників, перелік літературних і основних літературознавчих джерел, що стосуються творчості митця. Усе це є свідченням глибокої обізнаності, джерелознавчої точності й навіть скрупульозності Миколи Степаненка, який ще раз засвідчив свій високий фаховий рівень щодо підготовки подібних видань.

У багатьох розвідках подано короткий, але змістовний аналіз провідних мотивів творчості письменників. Так, у статті про Павла Стороженка говориться, що його гуморескам влас-

тиві багатотемність, гострота, злободенність і виняткова значущість конфліктних ситуацій: «Він «розв'язує» життєві колізії делікатно, не вдаючись до прямої дидактики». А творчості письменника Володимира Мирного властиві ліричність, тонкий психологізм, лаконічність: «Його рубаї, сонети наповнені соціальним зміс-